

FAMÍLIA, ESCOLA I DIFICULTATS D'APRENENTATGE

Begoña de la Iglesia Mayol
Professora del Dept. de Ciències de l'Educació de la UIB

Les paraules que posen títol a aquest escrit ens conviden a fer una primera reflexió sobre qui se n'ocupa dels infants amb dificultats d'aprenentatge (DA): l'escola? la família?... Si es recorre a la legislació, ens adonam que són subjectes no considerats per la llei, ja que no entren a formar part del col·lectiu d'alumnes amb necessitats educatives especials, perquè, per definició⁽¹⁾, les DA no són fruit d'un dèficit intel·lectual.

Del fet de no ser emparats per la llei de manera específica, se'n deriva la manca de suports que es dediquen a les necessitats que presenten els alumnes amb DA. Conseqüentment, la responsabilitat d'atendre aquests infants recau totalment sobre la família i també sobre el professorat en qüestió.

El que cal diferenciar és la manera en què és viscuda aquesta responsabilitat des de l'escola i des de la família, per la qual cosa seria necessari presentar les valoracions que es fan des d'ambdós contextos. És per mor de les limitacions d'espai que, en aquest article, prioritzarem la veu de les famílies.

La realitat de les famílies amb infants que presenten dificultats d'aprenentatge

Les conclusions que anam a aportar amb les línies següents, sorgeixen a partir de 97 entrevistes realitzades a famílies de les Illes Balears amb infants que presenten DA i que romanien escolaritzats a l'etapa d'educació primària durant el curs 2000-2001.

A més, també hem de considerar, per tal de fer una lectura adient dels resultats obtinguts, que la

mostra de famílies va sorgir d'un procés de mostreig sense probabilitat, tot seguint el següent procés: es convidà a col·laborar, a partir d'una circular (via fax o e-mail), els 227 centres de primària de les Illes Balears i vàrem rebre la resposta de 20 escoles. Entre aquestes respostes ens enviaren 13 llistats amb els números de telèfon de 108 famílies, de les quals en vàrem poder localitzar 97.

Assumint les limitacions que se'n deriven de les característiques de la mostra emprada per dur a terme l'anàlisi de la realitat que viuen les famílies amb infants que presenten DA, a continuació es presenten una sèrie de conclusions a les quals arribarem a partir de les converses mantingudes amb les mares i els pares que participaren voluntàriament en aquest estudi.

El primer que podem posar de manifest, amb l'objectiu de deixar constància de les necessitats expressades pels pares i mares dels infants amb DA, és que les famílies que consideren que manquen **recursos personals** a l'escola són les que més preocupació expressen vers el tema de les DA, però no són les que més actuen per atendre la problemàtica. Aquesta relació ens duu a afirmar

que els que no actuen però es preocupen (consciència passiva) són els que detecten la manca de recursos personals, perquè són els que realment noten a faltar la seva ajuda a l'escola. En un segon nivell d'anàlisi, arribam a la conclusió que són les famílies dels centres públics les que, majoritàriament, detecten i expressen notar a faltar recursos personals a l'escola per atendre les necessitats dels seus fills-es.

La majoria de famílies expressa desacord en què es treguin els alumnes amb DA de l'aula, ja que consideren negatiu que l'infant amb DA perdi la matèria que s'està fent i i deixi d'aprendre amb el seu grup de referència. Aquest desacord fa que quan surten d'escola siguin alumnes que es dediquin majoritàriament a fer deures per tal de no perdre el que fan els companys.

Sobre la relació entre el nivell de coneixement i el tipus de contacte que es manté, gràcies als resultats obtinguts, podem dir que sí que coincideix el **tipus de contacte** que mantenen amb el centre les famílies que coneixen el tractament de les DA i les famílies que no tenen cap informació sobre com s'intervé; així, podem concloure que l'important és la qualitat del contacte i no tant la quantitat i/o periodicitat d'aquests. Per tal motiu, Kellaghan i col. (1993) proposen certes estratègies i programes per establir relacions entre l'escola i la família en tres nivells:

a) Pròximes: els pares i les mares participen en l'ensenyança de l'escola, col·laborant amb el mestre o la mestra. Les famílies desenvolupen també tasques a casa similars a les que els infants fan a l'escola.

b) Intermèdies: comunicació entre ambdós contextos a través de camins molt distints (agenda, circulars, reunions...).

c) Distants: suports a la salut i benestar dels

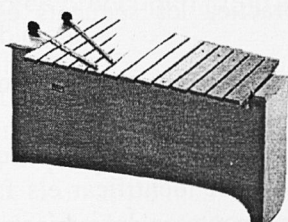

infants en general. Assistència a escola de pares i mares de la comunitat.

Seguint la classificació de Kellaghan i col (1993)⁽²⁾, podem concloure que el tipus de contacte que mantenen les famílies que han participat en la investigació és, en general, de caire intermedi. És important anunciar que les famílies que es disposaven a **explicar com s'intervé** en el centre amb les DA, la majoria expressava desacord en què es treguin els alumnes amb DA de l'aula, ja que consideren negatiu que l'infant amb DA perdi

Pedagogia
Musical

PARTITURES,
VENT I CORDA

MUSICASA
CONSERVATORI

Sol·liciti'ns
el catàleg

Nou Centre:

C/ Sant Francesc de Sales, 16
(Rotonda Conservatori) PALMA
Tel. 971 72 28 26
www.musicasa.com

la matèria que s'està fent i i deixi d'aprendre amb el seu grup de referència. A més, aquest tipus de suport que estructura l'escola fa que augmenti la preocupació expressada per les famílies amb la frase "em preocupa que quedi endarrera" i, consegüentment, quan surten d'escola són alumnes que es dediquen majoritàriament a fer deures per tal de no perdre el que fan els companys.

A l'estudi que hem dut a terme, també ens crida l'atenció que el **nivell de consciència** activa dels pares i mares dels infants amb DA (es preocupen i fan alguna cosa per atendre la DA del fill-a), sigui tan elevat (67,0%), en relació al baix nivell de coneixement sobre com s'intervé amb les DA en el centre (37,1%). Aquesta relació ens duu a pensar que allò que realment indueix a actuar i a interessar-se per la intervenció que es realitza a l'escola, no és la preocupació per la DA, sinó tot el contrari. L'angoixa crea bloqueig i no permet actuar adientment amb la DA dels fills-es. Per aquest, i molts altres motius, pensam que és imprescindible la intervenció de figures professionals que ajudin a desbloquejar la situació i a davallar el nivell de preocupació existent, així com que s'encarreguin d'apropar ambdós contextos (família i escola). Les funcions dels perfils professionals als quals ens referim pensam que podrien ser assumides per l'orientador-a, o per la o el mestre de suport del centre, ja que consten entre les que emmarquen les seves actuacions en el centre.

Però els resultats obtinguts ens demostren que les famílies no solen disposar d'aquest tipus d'ajuts. Cal dir que a un 43% de les famílies no se'ls ha notificat a una reunió específica la DA del fill-a, sinó que s'han emprat altres **vies de comunicació** poc recomanables per donar una informació d'aquest tipus (agenda, circulars, arrel d'aquesta investigació...).

També és rellevant que un 43,3% de famílies no hagin rebut cap **tipus d'orientació** per tal de beneficiar-se dels recursos que necessiten. Una vegada més, se'ns confirma que la família de l'infant amb DA és una realitat desatesa per mor de la prioritat que es dona a altres problemàtiques dins l'escola. Aquest fet l'evidenciam amb la figura de l'especialista (mestre-a de suport, psicòleg-a, orientador-a, logopeda...) que, com a criteri per intervenir amb preferència, adopta el quocient intel·lectual dels infants, i considera prioritaris els i les alumnes amb dèficits en aquest nivell.

Aquesta situació desavantatjosa per a la família amb fills-es amb DA, crea un tancament considerable a l'hora de pensar d'on seria just rebre les ajudes necessàries per poder intervenir adient-

ment en la problemàtica dels fill-es. Ens sobta que un 40,2% expressi la necessitat que el tutor-a dediqui més atenció als infants quan valoren positivament aquesta figura. Aquesta reacció és coherent amb el bloqueig abans explicat, ja que moltes famílies expressen l'ideal que els agradaria aconseguir, enlloc de centrar-se en altres possibilitat d'ajuda. No coneixen més recursos que el mestre-a/tutor-a que, en la majoria dels casos, atén les DA dels seus fills-es.

Així, quan se'ls demana: qui pensa que hauria de **finançar els recursos** per atendre les DA del seu fill-a?, el 21% de les famílies creu que no hi ha alternativa, que és un problema que els ha "tocat" a ells i que són ells que han d'assumir les despeses. Per altra banda, el 33% de les famílies afirma que és l'escola la institució que ha de finançar els ajuts per atendre les DA dels seus fills-es. Generalment, les famílies que atribueixen a l'escola aquesta responsabilitat no és perquè se'n desenten de la DA del fill-a, sinó més bé és perquè són famílies que ja estan pagant serveis escolars que, en teoria, es destinen a l'atenció a la diversitat de l'alumnat (logopeda, orientador, activitats extraescolars, menjador, polisportiu...). Tot i així, volem comentar el resultat que posa de manifest que un 70% de les famílies considera que l'administració pública no cobreix les necessitats dels i de les alumnes que presenten DA.

Com ens apropam?

Després de llegir les conclusions de l'estudi i de contrastar-les amb la realitat que viuen els-les docents en els centres, veim com la distància entre l'entorn familiar i l'escola, és, de cada vegada, més evident. Per això, pensam que es fan indispensables pautes per a l'apropament d'ambdós contextos. El que és important és que aquest procés d'apropament no sigui vist com una responsabilitat unidireccional: "l'escola ha de fer..., perquè la família participi".

Llavors, intentant ser coherents amb aquest plantejament, oferim una sèrie de suggeriments per a les famílies a l'hora de participar a l'escola i de mantenir una comunicació funcional amb els-les tutors-es dels seus fills-es.

Quan es parla de les DA de l'infant, la família pot intentar posar en pràctica les següents estratègies⁽³⁾:

1. *Definir el context.* Es pot demanar al docent que concreti en quines condicions, o en quines situacions, l'infant presenta DA. Aquesta informació ens servirà per identificar els factors que obstaculitzen l'aprenentatge del subjecte, amb l'objectiu d'evitar-los arreu.

2. *Identificar el tipus d'ajuda.* Demanar informació sobre l'ajuda que s'ha estat donant a l'infant per superar el problema, amb l'objectiu de valorar el que s'està fent i continuar amb el suport a casa.

3. *Elaborar un pla d'intervenció conjunta.* Concretar què es pot fer des de la llar diàriament per facilitar el procés d'aprenentatge de l'alumne-a.

4. *Concertar entrevistes per al seguiment.* Cal anar demanant preguntes com: Què està fent l'infant a l'aula? En quines coses el sorprèn? Quin objectiu encara no hem assolit? Què podem modificar? Com podem seguir col·laborant?...

Algunes vegades resulta efectiu incloure l'infant amb DA a l'hora d'establir els objectius i en la revisió de l'efectivitat dels plans d'intervenció. Aquesta també és una manera per motivar els i les alumnes a tenir èxit a l'escola, el fet de veure la família i els mestres treballar de manera conjunta. Per acabar, cal dir que, malgrat que aquestes pautes fossin pensades per a aquelles famílies amb infants amb DA, són útils i poden funcionar amb qualsevol realitat familiar.

Referències

Clark, Ann-Marie (2000). *Parent-Teacher conferences: Suggestions for parents*. ERIC Digest. ERIC Clearinghouse on Elementary and early childhood Education Champaign IL. ED438982

Lacasa, Pilar (1997). *Familias y escuelas. Caminos de la orientación educativa*. Madrid: Aprendizaje Visor.

National Joint Committee for Learning Disabilities (1988). *Inservice programs in learning disabilities*. *Journal of Learning Disabilities*, 21, 53-55.

Notes

(1) Com a definició de referència s'assumeix la que el National Joint Committee on Learning Disabilities va establir l'any 1981: "Dificultats d'aprenentatge és un terme genèric que fa referència a un grup heterogeni de desordres manifestats en dificultats significatives en l'adquisició i ús de l'escolta, la parla, la lectura, l'escriptura, en el raonament o en les habilitats matemàtiques"(National Joint Committee for Learning Disabilities, 1988).

(2) Citat a Lacasa, Pilar (1997, 140)

(3) Extrems de Clark, Ann-Marie (2000)

Ara tenir un piano és més fàcil

Sense necessitat de comprar-lo, decideixi

LLOGUER-OPCIÓ COMPRA AIXÍ DE FÀCIL

Si el seu fill o filla comença a estudiar piano, vostè ha de pensar en la necessitat de tenir un piano a casa seva.

És lògic que la decisió de comprar-lo definitivament la prengui segons els resultats del curs.

No es preocupi: **MUSICASA** li soluciona aquest problema.

MUSICASA li cedeix un piano, acústic o digital.

NOMÉS PER 8.700.- ptes. mensuals, més quota inicial de 28.990.- ptes. Per exemple:

Si vostè decideix comprar el piano que li vàrem cedir, fa un any o més, o qualsevol altra marca,

li descomptarem 133.300 ptes.-

YAMAHA

MUSICASA

Pl. Es Fortí, 1
(cantonada Passeig Mallorca)
Palma de Mallorca
Telf. 971 281559